

HAUT-COMMISSARIAT
DE LA RÉPUBLIQUE
EN POLYNÉSIE FRANÇAISE

*Liberté
Égalité
Fraternité*

PRÉSIDENTIE
DE LA POLYNÉSIE FRANÇAISE

‘ōrerora’a a te Tomitera teitei e te Peretiteni o te Hau fenua

*Nohora’a a te Tomitera teitei i Pape’ete
E mana tā te parau*

E te mau taea’e, e te mau tuahine, ‘Ia ora na

Ua tae tātou i te hō’ē taime faufa’a no te mea ē, ia au i te parau a te mau ‘Aivāna’a no te pae o te ea , ua mau te pararera’a o teie ma’i io tātou nei.

Oia mau, a 28 mahana i teie nei, aita e ma’i ‘āpī i ‘ite hia E nehenehe ia e parau ē, mai te 13 no ‘ēperēra, e 5 ana’e ta’ata ma’i no rāpae mai i tae mai io tātou, tei tāpa’o hia i roto i te mau hi’opo’ara’a e 2000 i rave hia i te reira taime.

Mea fāna’o tātou ia au i te huru e ‘ite hia nei i te tahi atu mau Fenua ‘aihu’arā’au.

E vai ara noa ra tātou. No te mea ho’i ē, te vai noa ra teie ma’i i roto i te mau Fenua ato’a o te ao nei, e ti’a ia tātou ia tāmau ia ha’apa’o maita’i te terera’a o teie mai i te tahi mau Fenua. No te mea ho’i, e vai ara noa tātou, e vai ‘ine’ine ato’a tātou mai te peu e tae fa’ahou mai teie tiroiro i te Fenua nei.

Hi’opo’a, tītorotoro, ‘ōpanipani : teie te mau arata’ira’a no te pāruru ia tātou pauroa.

E te mau taea’e, e te mau tuahine, e ti’a ia tātou pauroa e pāruru i tā tātou Fenua.

No te reira, e piti fa’auera’a :

- Te fa’auera’a matamua : e ha’api’i tātou ia vai ara noa i mua i teie tiroiro.

Noa atu te ha’a a te mau ‘āivana’a no te pae o te ea i te ao nei, no te imira’a i te hō’ē meavai pena, aita tā tātou e rave’a no te arai i teie tiroiro. Te toe fa’ahou ra, rave rahi mau uira’a

**HAUT-COMMISSARIAT
DE LA RÉPUBLIQUE
EN POLYNÉSIE FRANÇAISE**

*Liberté
Égalité
Fraternité*

**PRÉSIDENTE
DE LA POLYNÉSIE FRANÇAISE**

Oia ho'i, noa atu e hina'aro tātou i tā tātou orara'a tahito, e ti'a ia tātou ia tamau noa e fa'atere i te mau rāve'a pārorura'a ; Horoi pinepine i te rima, fa'atura i te fa'aāteara'a, 'o'omo i te hō'ē pāroru vaha i roto i te mau vāhi apiapi. Teie te rāve'a maita'i roa a'e no te pāroru ia tātou pauroa. 'E'ere no te mea ē, aita e ma'i 'āpī fa'ahou i teie mahana , ē ua ora mai tātou.

- Te fa'auera'a piti (tā te Hau metua ē te Hau fenua e ha'apa'o nei) : **E ha'amau i te tahi ture 'ōpanipanira'a no te tomora'a mai i te Fenua nei.**

E hi'opo'a hia pauroa te mau ta'ata e tae mai i Porinetia farani, i muri mai, e 'ōpanipani hia rātou 14 mahana i te maoro, e i muri mai i teie 'ōpanipanira'a e hi'opo'a fa'ahou hia rātou.

Mea faufa'a roa teie ture tomora'a no te pāroru i te nuna'a i te hō'ē pararera'a 'āpī o teie tiroiro.

Ua rave hia teie ture tomora'a mai tei a'o hia i te ao nei.

Ua ha'amana te 'āpo'ora'a papa ture inanahi, e ti'ama, i teie nei, tā te mau ta'ata no te ma'iti i tō rātou nohora'a aore ra i te hō'ē nohora'a tei fa'ata'a hia no teie 'ōpanipanira'a e 14 mahana i te maoro.

Te hina'aro nei au e ha'amana'o atu ia 'outou, mai tā te Fa'aterehau no te Fenua 'aihu'arā'au e te 'āpo'ora'a o te mau 'āivana'a i fa'ahiti, te faufa'a e fa'atura i te tau 'ōpanipanira'a e 14 mahana no te arai i te pararera'a o teie tiroiro. Oia ato'a, e ti'a ia te mau ta'ata e hina'aro nei e tere, ia ha'apāpū i te faufa'a o teie tere, no te hō'ē tumu teimaha, no te 'ōpū fēti'i, no te ea aore ra no te 'ohipa.

Aita te ture i ha'amana hia e te 'āpo'ora'a papa ture e fa'a'ore i te mau fa'aturera'a tahito. Maori, e vai noa te mau ta'ata i tae a'ena mai i tō tātou fenua i roto i te mau vāhi i fa'a'oti hia no rātou e tae roa atu i te hope'a o teie tau 14 mahana.

E tano ia mātou ia fa'aoti i te mau rave'a 'āpī e opua hia nei no te fa'atura i teie tau

**HAUT-COMMISSARIAT
DE LA RÉPUBLIQUE
EN POLYNÉSIE FRANÇAISE**

*Liberté
Égalité
Fraternité*

**PRÉSIDENCE
DE LA POLYNÉSIE FRANÇAISE**

‘ōpanipanira’a i teie mahana.

Te hina’aro ato’a nei au, e fa’ahiti i te parau o tō tātou mau ta’ata e hina’aro nei e ho’i i te Fenua. E rave rahi mau taupupura’a e ‘ite hia ra : te vai ra te parau o te ‘orara’a i rapae e te ateara’a, te vai ato’a ra te parau no te tāpe’ara’a i te mau tere manureva.

No reira, ua ha’amau mātou i te tahi mau tere manureva no te mau ferēti rū (te mau rā’au, te mau mena no te fare rā’au)

E mai tā’u i fafau, ua fa’auta ato’a hia te mau ta’ata i ni’a i teie mau manureva. Na mua roa, te vai ra te mau tere ma’i.

I teie nei, e nehenehe mātou fa’anaho i te ho’ira’a mai te mau ta’ata e te vai ra tā rātou te tahi mau ‘ohipa rū i roto i tō rātou ‘ōpū fēti’i aore ra i te ‘ohipa ia fa’atura ato’a i te mau parahira’a toe.

E ma’iti hia te mau ta’ata e nehenehe e ho’i ‘oi’oi mai i ni’a i te tahi mau tuha’a aore ra te tahi mau tumu.

Teie tā mātou mau ‘ōpuara’a no te mau hepetoma i muri.

Mea pāpū te mau terera’a faufa’a e te fa’arava’ira’a faufa’a i te Fenua nei, ē, mea faufa’a ia tāpe’a noa i teie rēni.

Te ‘ite pāpū nei au ē, te hina’aro nei outou e ‘ora aore e fa’ahepora’a, aore e hirina’i. Te ‘ite pāpū nei au ē, te hina’aro nei te mau ‘ona no te pae o te fa’arava’ira’a faufa’a e horo’a hia atu te tahi mau pāhonora’a no te mau ‘ōpuara’a no ananahi.

Aita e nehenehe tā tātou e fāito i te pau e ‘ite hia i te pae no te tōtiare, te fa’arāva’ira’a faufa’a, e te ta’ata.

Te fāito nei mātou i teie pau no te matahiti 2020 i Porinetia, fātata e 120 mīria farāne. Oia ho’i, aita e rātere fa’ahou.

**HAUT-COMMISSARIAT
DE LA RÉPUBLIQUE
EN POLYNÉSIE FRANÇAISE**

*Liberté
Égalité
Fraternité*

**PRÉSIDENCE
DE LA POLYNÉSIE FRANÇAISE**

Te hina'aro nei e ha'amana'o e te vai ra rave rahi mau tauturu tei ha'amau hia e te Hau Metua ('afata auturuturura'a, tārahu raupe'ahia e te Hau Metua, tūha'a moni tā te IEOM e horo'a nei nā te mau fare moni).

'āre'a rā, aita e rāva'i.

Te titau nei tā tātou mau 'ona, mau rima'i, tā tātou mau taiete e fa'atere fa'ahou tā rātou mau 'imira'a faufa'a.

E tītau te ta'ato'a o te mau 'ona i te tahi 'iteātea.

Ua fa'a'oti ia maua te Peretiteni o te Hau fenua, e tāmāu i te ha'amāmāra'a o te mau ture 'ōpanipanira'a ma te fa'ata'a i te ture no te mau Ta'amotu e te ture no Tahiti ē no Mo'orea no te pāruru ē no te ha'a ato'a i te pae o te fa'arāva'ira'a faufa'a.

No reira, te hina'aro nei au e ha'apāpū i teie nei, aita e ha'amau fa'ahou hia te tā'atihaerera'a i te pō. Ua 'ite au ē, ua hina'aro te mau tavana e fa'aho'i hia teie ture tā'atihaerera'a 'ore, tera rā, aita e tano fa'ahou ia hi'o hia te terera'a o teie tiroiro. Ua fa'a'ore te Tiripuna i te hō'ē ture tā'u i mana'o ato'a e fa'a'ore i teie hepetoma.

Oia ato'a, no ananahi, mahana toru 13 no mē i te hora matamua, no te mau Ta'amotu :

- aita e 'ōpanipanira'a fa'ahou : no te mau pū e fa'ari'i nei i te ta'ata.
- E nehenehe ato'a e fano i roto i te mau motu i rotopū i te hō'ē ā Ta'amotu.

Tera rā, no te mau tere manureva mai Tahiti e te mau motu, ua ani mātou inanahi i te mau tavana. Te vai ra e piti huru : e hina'aro hō'ē pae e ha'amau fa'ahou hia te tere manureva ma te fa'atura i te mau ture pāruru, ē te vai ra hō'ē pae iti, aita e hina'aro i teie nei.

Ia au i teie rurura'a, ē te mana'o o te mau tavana, e 'ōpua maua te Peretiteni no te hau fenua e tu'u i te mau tere manureva Air Tahiti i te 21 no mē. Te hi'o nei mātou ia te mau Tavana i te mau fa'anahora'a e nehenehe e fa'atupu.

**HAUT-COMMISSARIAT
DE LA RÉPUBLIQUE
EN POLYNÉSIE FRANÇAISE**

*Liberté
Égalité
Fraternité*

**PRÉSIDENCE
DE LA POLYNÉSIE FRANÇAISE**

No Tahiti, Mo'orea Mai'ao ē Teti'aroa :

Aita e fa'ati'a hia te mau tata'ura'a tū'aro, fa'a'ite'itera'a tū'aro ē te hiro'a tumu mai te peu e hau atu i te hānere ta'ata.

- E nehenehe ia e 'iriti i te mau fare auhoa aore ra te mau pū tū'aro.
- E nehenehe ato'a te mau fare inura'a, te mau fare 'ārearea e 'iriti, ma te fa'atura i te mau ture pānurura'a. Aita e nehenehe e 'iriti i te mau tahua 'orira'a. E nehenehe te mau fare teata e te mau fare fa'a'ana'anataera'a e 'iriti.
- No te mau pure tūtia, e 'iriti hia i teie mau taime ma te tā'ōti'a i te fa'ari'ira'a i te mau ta'ata. E ti'a ia tātou ia fa'atura i te mau ture fa'aāteara'a i te purera'a.

Mai tā outou e 'ite nei, ua fa'a'oti hia teie mau fa'anahora'a no te tāmāu i te pānuru i te ta'ato'a.

No te reira tumu, e nehenehe e 'iriti i te mau fare ha'api'ira'a i roto i te ha'apa'ora'a i te mau ture pānurura'a. Te tauto'o nei te mau Pū no te Fenua no te fa'a'ine'ine maita'i i te fa'ari'ira'a o te mau tamari'i i te 18 no mē. Mea faufa'a na tō tātou mau tamari'i te ha'api'ira'a, te a'ora'a, te tūreia.

E ho'i marū te orara'a i roto i tōna 'āfarora'a. Hō'ē ā huru no te mau pū o te Fenua ē o te Hau metua.

Hō'ē ā huru no te 'orara'a hau manahune.

Mai tā 'outou i 'ite, no te mā'itira'a tavana, i Porinetia ē i te Fenua Taratoni, e fa'ati'a hia te mau mero i mana i te hatua matamua e ti'a i ni'a i tō rātou parahira'a. Tera ra, e fa'ahepo hia e fa'atupu te piti o te hatua na mua i te hōpe'a 'āva'e Tiunu.

Oia ho'i, e ti'a ia fa'atura maitē i te mau ture pānurura'a.

Nā te 'āpo'ora'a 'aivana'a e fa'a'oti i te reira. Mai te peu, e fa'ati'a te 'āpo'ora'a 'aivana'a no te ea i teie mā'itira'a, e nehenehe ia e fa'atupu i te piti o te hatua na mua i te hōpe'a 'āva'e no tiunu mai tā te Peretiteni o te Hau Fenua, te Peretiteni no te aupupu fa'atīaniani o te mau 'oire ē te mau

**HAUT-COMMISSARIAT
DE LA RÉPUBLIQUE
EN POLYNÉSIE FRANÇAISE**

*Liberté
Égalité
Fraternité*

**PRÉSIDENTE
DE LA POLYNÉSIE FRANÇAISE**

tavana i ani.

Mea faufa'a teie mā'itira'a no te mea, e ti'a ia ha'a 'oi'oi no te terera'a o te mau 'oire.

Mai tā te Fa'aterehau rahi i parau, ua pātu hia te ha'amāmāra'a o te 'ōpanipanira'a i ni'a i te: Ha'amaita'ira'a, te āpātiriea, te taurira'a. E mana ato'a teie mau fa'auera'a io tātou nei noa atu, mea te huru o te pararera'a o teie ma'i.

Te ō nei te Fenua farani i roto i te tau ha'amāmāra'a i te 'ōpanipanira'a i muri i te hō'ē tau taupupu e ua fa'aru'e mai te ta'ata, Io tātou nei ra, te ha'amaui nei tātou i te tuha'a piti o teie ha'amāmāra'a.

Te tia'turi nei au ē, e

fa'a'ore hia teie mau ture 'ōpanipanira'a i Porinetia farani nei na mua i te hōpe'a 'āva'e no mē. Na te huru terera'a o teie tiroiro i te tahi atu mau fenua, e arata'i i te mau fa'ahepora'a tā mātou e ma'iti no te fa'ari'i fa'ahou i te ta'ata no rāpae mai.

E te mau taea'e, te ti'aturi nei au, e manuia tātou i mua i teie 'ati no te mea ho'i ē, te hina'aro nei tātou e pāroru i tā tātou mau ta'ata, te hina'aro nei tātou e 'īriti fa'ahou hia i tātou mau 'ōti'a, ua tauto'o tātou no te tau i tā tātou huru 'orara'a.

Te tīa'i nei au ia 'outou pa'ato'a no te tāmāu i tā tātou 'arora'a i mua i teie tiroiro.